

УКРАЇНЬСЬКА ПОЛІТИЧНА ЛІНГВІСТИКА В УКРАЇНІ: ФУНДАМЕНТАЛЬНІ І ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ _____

У статті розглянуто етапи становлення і сучасний стан політичної лінгвістики як галузі фундаментального і прикладного мовознавства в Україні. Окреслено основні періоди розвитку політичної лінгвістики в зарубіжному мовознавстві та загалом в гуманітарній науці, що зумовило її міждисциплінарний характер. Представлено проблеми фундаментального характеру та шляхи їх розв'язання в українській політичній лінгвістиці.

Ключові слова: політична лінгвістика, політичний дискурс, політична комунікація, політичний текст, прикладне і фундаментальне мовознавство.

Активний розвиток політичної комунікації (далі — ПК) на початку ХХІ ст. зумовив увагу науковців до цього феномену, що охоплює аспекти політологічного, соціологічного, психологічного, журналістикознавчого та лінгвістичного характеру. Лінгвістична проблематика здебільшого спрямована на узагальнення та аналіз виявів політичного дискурсу (далі — ПД) — політичну лексику та граматику, деякі жанри політичних текстів, мовні складники політичного іміджу тощо. Звідси виникає парадоксальна ситуація, коли мовознавці зосереджені на результативній фазі ПК, а не на процесі: вивчення готових текстів і сформованих дискурсів унеможливує коригування процесу формування політичної взаємодії та вплив на її функціонування. Лінгвісти встигають лише «зібрати крихти зі столу» політтехнологів і політологів, проте саме мовний аспект є одним з найважливіших у реалізації впливового потенціалу ПД. Розроблення рекомендацій до створення політичних текстів і політичних іміджів не усуває проблеми. Учені опинилися в ситуації, подібній до вивчення художнього дискурсу: досліджуючи художню картину світу, ґрунтуються на тому, що вже створено письменниками, не втручаючись в авторську художню реальність, не дають поради щодо текстотворення, а аналізують продукт письменницької творчості. Однак у ПК ситуація принципово інша: приховане авторство та анонімність більшості виявів ПД не знецінюють креативного підходу до його формування, а дають змогу розробити універсальні принципи творення й мовного наповнення ПК. Лінгвісти не повинні залишатися сторонніми спостерігачами або іронічними критиками ПД, натомість вони мають виступати як співавтори або консультанти політтехнологів під час розроблення усіх форм ПД. Першочерговим завданням вважаємо не виокремлення теоретичних засад функціонування ПД, а впровадження прикладних аспектів наукового опрацювання ПК.

Актуальність прикладного аспекту дослідження ПК зумовила спрямування сучасних праць з теорії комунікації та політології в бік практичних рекомендацій (С. Г. Денисюк, Д. В. Ольшанський, В. В. Петренко, Г. Г. Почешцов та ін.). Комунікативісти більшою мірою зосередилися на політичному іміджі та мовленнєвих технологіях впливу (М. Й. Варій, Д. Г. Видрін, Л. О. Кочубей, О. М. Холод та ін.), а політологи — на термінологічних поняттях та напрямках розвитку ПД (В. М. Бебик, О. В. Зарецький, Л. П. Нагорна, С. М. Наумкіна, М. А. Остапенко, О. В. Шиманова та ін.). При цьому мовні аспекти ПК висвітлено лише в монографічних розвідках Л. П. Нагорної та В. М. Кулика ¹, достатньо суперечливих з погляду лінгвіста. Так, для цих праць характерне послуговування терміном «політична мова» на позначення конкретного вияву, форми функціонування природної мови у сфері політики, а також наголошення на соціальних аспектах вивчення ПД.

В українському мовознавстві взагалі відсутня цілісна концепція ПД, а розділ прикладної лінгвістики, присвячений проблемам ПК — політична лінгвістика, — перебуває на стадії становлення. Це при тому, що за часів незалежності української держави політтехнології, зокрема їх мовленнєві різновиди, активно розвиваються, а політична реклама та агітація використовують найпотужніший арсенал засобів, серед яких особливе місце належить мовним. Уже чверть століття науковці наголошують на відсутності в українській лінгвістиці ґрунтовних комплексних розвідок з політичної лінгвістики (І. Ю. Вільчинська, І. В. Клименко, Л. В. Чік та ін.), проте окреслення проблеми не веде до її розв'язання. З часом вона лише загострюється: відсутність фундаментальних праць з політичної лінгвістики приводить і до нехтування питаннями ПД у царині прикладного мовознавства, яке мало б розробити конкретні принципи і методи створення різних жанрових різновидів ПД, формування вербальних складників політичного іміджу, правил мовленнєвої поведінки у ПК, засоби протидії інформаційним війнам тощо.

Політична лінгвістика як окрема мовознавча галузь сформувалася в ХХ ст., але витоки наукового опрацювання текстів ПК фіксуємо у працях Платона, Арістотеля та Цицерона — передусім питання взаємозв'язку мови і влади, розв'язані в політологічному та риторичному аспектах. Європейська політична лінгвістика сформувалася як прикладна наука міждисциплінарного характеру, поєднавши методологічні принципи мовознавства, політології, соціології та психології (У. Ліппман та ін.). Специфіку політичного мовлення було описано в художніх творах письменників-антиутопістів М. Замятіна, Дж. Оруелла, останньому з яких завдячуємо терміном «новомова», що використовується на позначення особливої системи мовних елементів впливу в тоталітарних суспільствах. Теоретичні засади політичної лінгвістики було розроблено в другій половині минулого століття у працях дискурсологів (Т. А. ван Дейк, Р. Водак та ін.), що зумовило пріоритетне дослідження ПД і специфіки його функціонування. Стислий огляд етапів становлення та основних напрямів зарубіжної політичної лінгвістики подано в науковій праці А. П. Чудинова ². На пострадянському просторі потужні наукові школи політичної лінгвістики представлені в Росії — під

¹ *Нагорна Л. П.* Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики.— К., 2005.— 315 с.; *Кулик В. М.* Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки.— К., 2010.— 656 с.

² *Чудинов А. П.* Политическая лингвистика : Учеб. пособие.— М., 2008.— 256 с.

керівництвом А. П. Чудинова³ та О. Й. Шейгал⁴, у Литві — Е. Р. Лассан⁵, у Білорусі — І. Ф. Ухванової-Шмигової⁶.

В Україні дослідження ПД здебільшого поєднано з аналізом мас-медійної комунікації, що зумовлює пріоритетне вивчення проблем ПК у межах журналістикознавства (Ю. Ганжуров, Х. Дацишин, С. Т. Онуфрив, К. С. Серажим, В. В. Різун та ін.). Комплексне дослідження ПД, що функціонує в масово-інформаційному просторі, представлено в праці К. С. Серажим, де схарактеризовано політичний дискурс за аргументаційними, еволютивними, мовними і жанровими аспектами⁷. Аналіз ПД у межах журналістикознавчого підходу є цілком закономірним, оскільки теоретичні засади сучасної журналістики ґрунтуються на теорії тексту і дискурсології.

Вивчення ПД через мову ЗМІ становить і предмет медіалінгвістики (А. О. Капелюшний, А. П. Загнітко, Д. Ю. Сизов, О. А. Стишов, Л. І. Шевченко та ін.). Представниками цього напрямку передусім є українські русисти (Л. О. Кудрявцева, Л. П. Дядечко, О. М. Дорофеева, Г. В. Завражна, І. О. Філатенко та ін.), у працях яких порушено питання функціонування мовних одиниць у текстах ЗМІ, зокрема і політичної тематики. Фундаментальні праці висвітлюють питання динаміки мовних норм та лексичного складу української мови крізь призму ЗМІ (О. А. Стишов, Л. В. Струганець).

У межах соціолінгвістичного підходу виконано наукові розвідки з питань мовної політики, мовної ситуації в Україні та мовного питання (Б. М. Ажнюк, Л. Т. Масенко, О. Г. Руда, Л. О. Ставицька та ін.). У низці праць Л. Т. Масенко описано явище лінгвоциду української мови та визначено взаємозалежність існування мови від політичної ситуації в країні⁸. У монографії О. Г. Рудої «Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному політичному дискурсі» наголошено на тому, що «комунікація є формою існування влади»⁹, та визначено основні засоби маніпуляції масовою свідомістю під час використання «мовного питання» в ПК.

Проте журналістикознавчий, медіалінгвістичний і соціолінгвістичний підходи до проблем дослідження ПД не вичерпують його проблематики і не передбачають вивчення аспектів, що є прерогативою політичної лінгвістики.

³ Див.: Чудинов А. П. Современная политическая коммуникация : Учеб. пособие.— Екатеринбург, 2009.— 292 с.; Будаев Э. В. Зарубежная политическая лингвистика.— М., 2008.— 352 с.; Будаев Э. В. Зарубежная политическая метафорология.— Екатеринбург, 2008.— 248 с.; Будаев Э. В. Лингвистическая советология.— Екатеринбург, 2009.— 291 с.

⁴ Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса.— М., 2004.— 326 с.; Карякин А. В. Статагемно-тактические способы реализации речевой агрессии в политическом дискурсе (на материале немецкого языка) : Дис. ... канд. филол. наук.— Волгоград, 2010.— 163 с.

⁵ Лассан Э. Р. Дискурс власти и инакомыслия в СССР: когнитивно-риторический анализ.— Вильнюс, 1995.— 232 с.

⁶ Ухванова-Шмыгова И. Ф. Каузальный анализ политического текста // Методология исследования политического дискурса : Актуальные проблемы содержательного анализа общественно-политических текстов : Сб. науч. трудов / Под общ. ред. И. Ф. Ухвановой-Шмыговой. — Минск, 1998. — Вып. 1.— С. 45–52; Ухванова-Шмыгова И. Ф. Операционализация коммуникативных стратегий с позиций каузально-генетической теории // Там же.— Минск, 2000.— Вып. 2.— С. 198–202.

⁷ Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики).— К., 2002.— 392 с.

⁸ Масенко Л. Т. Мова і суспільство : Постколоніальний вимір.— К., 2004.— 164 с.; Масенко Л. Т. Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду.— К., 2005.— 399 с.

⁹ Руда О. Г. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі.— К., 2012.— С. 166.

До фундаментальних проблем політичної лінгвістики відносимо визначальні для будь-якої нової наукової галузі питання розроблення терміносистеми, визначення засадничих понять і категорій, вироблення методології дослідження.

Серед актуальних питань термінологічного характеру розглядаємо назву наукової галузі, оскільки паралельно функціонують терміни «політична лінгвістика» та «лінгвополітологія». У зарубіжному мовознавстві, зокрема в російському, наявні спроби розмежувати ці поняття наданням переваги тій назві, що більшою мірою відображає специфіку обраної методології дослідження ПК. При цьому наголошено на тому, що лінгвополітологія трактує інтенційне спрямування ПД не як боротьбу за владу, а як досягнення порозуміння між учасниками мовленнєвої взаємодії: «на відміну від представників школи політичної лінгвістики, лінгвополітологія, загальна політологія та соціологія в політичному дискурсі вбачають не лише і не стільки боротьбу, протистояння, маніпуляції громадською думкою та політичною свідомістю суспільства, скільки спробу досягнення взаєморозуміння, згоди та консенсусу шляхом публічного діалогу та вільного конкурентного обміну різноманітними думками з боку всіх учасників політичної комунікації»¹⁰. Ми вважаємо таке розмежування псевдонауковим і вживаємо терміни як абсолютні синоніми, проте у вітчизняному мовознавстві поширенішим є термін «політична лінгвістика» за аналогією з іншими міждисциплінарними галузями.

Засадничими поняттями політичної лінгвістики, на нашу думку, є «політичний дискурс», «політична комунікація» і «політичне мовлення». Трактуючи поняття ПД як конкретний вияв ПК з урахуванням основних чинників комунікативної ситуації — комунікантів і повідомлення, що передбачає широке дефініювання поняття як мовленнєвої репрезентації мовленнєвої взаємодії у сфері політичної діяльності, ми відносимо до ПД як вербальну діяльність політиків, так і політичну рекламу й побутову форму ПК. Поняття політичного мовлення, що корелює з ПД, уживаємо на позначення форми функціонування, різновиду природної мови, що обслуговує ПК, натомість заперечуємо використання поняття «політична мова»¹¹. До теоретичних проблем, які потребують чіткого окреслення, також належать типологія політичного дискурсу, виокремлення його параметрів функціонування, сутнісних ознак, жанрів та розроблення методологічних засад.

Актуальними підходами, які визначають загальну методологію дослідження ПД, на нашу думку, є лінгвопрагматичний, комунікативно-дискурсивний і сугестивний, що охоплюють як антропоцентризм, так і дискурсоцентризм.

Лінгвопрагматичний підхід значною мірою розвинений в українській політичній лінгвістиці, зокрема це аналіз певних жанрів та стратегічних аспектів ПД, яким присвячено низку кандидатських дисертацій¹². У межах цього підходу

¹⁰ Зайцев А. В. Лінгвополітологія VS політична лінгвістика: возможен ли диалог? // *Litera*. 2012. — № 1. — http://www.e-notabene.ru/fil/article_150.html.

¹¹ Див.: Кондратенко Н. В. Український політичний дискурс: текстуалізація реальності. — О., 2007. — 156 с.

¹² Див.: Вацук Т. М. Прагматико-функціональні властивості німецького політичного дискурсу : Автореф. ... канд. філол. наук. — Л., 2014. — 20 с.; Стецик Т. С. Лінгвопрагматика стратегії персуазивності в дебатах і промовах сучасних американських політиків : Автореф. ... канд. філол. наук — Чернівці, 2016. — 20 с.; Стрій Л. І. Ритуальні жанри українського політичного дискурсу: структурно-семантичний і лінгвопрагматичний аспекти : Автореф. ... канд. філол. наук. — О., 2015. — 20 с.; Чорна О. О. Комунікативні засоби творення іміджу політичного лідера (на матеріалі українського, російського та англійського політичного дискурсу) : Автореф. ... канд. філол. наук. — Кіровоград, 2012. — 20 с.

розвивається й одеська наукова школа політичної лінгвістики, пріоритетними питаннями тут обрано мовленнєві стратегії, тактики, що реалізовані в різних формах і жанрах ПД. Проте частину цих наукових розвідок виконано на матеріалі не української мови, а російської, германських чи романських мов. Лінгвопрагматичний підхід представлено і ґрунтовними порівняльними дослідженнями. Так, наприклад, Н. В. Петлюченко в межах лінгводискурсивного підходу розглядає особливості мовлення українських і німецьких політичних лідерів, зокрема виявляє вербальну та невербальну специфіку усних апелятивних дискурсів сучасних політичних діячів Німеччини й України¹³. У працях Л. Л. Славової сформовано новий напрям політичної лінгвістики — лінгвоперсонологію — та представлено порівняльний аналіз мовлення американських і українських політичних лідерів, зокрема в аспекті використання різних комунікативних жанрів і стратегій¹⁴. Зважаючи на це, лінгвопрагматичний підхід реалізований, по-перше, через вивчення мовленнєвих жанрів, представлених у політичній комунікації, по-друге, — через аналіз комунікативних стратегій і тактик, а також особливостей мовленнєвої поведінки в політичному спілкуванні.

Лінгвокогнітивний підхід в українській політичній лінгвістиці насамперед представлено працями, що висвітлюють проблеми політичної метафорики¹⁵. Політична метафора належить до розроблених питань у зарубіжній політичній лінгвістиці, проте в українському мовознавстві розглянуто окремі групи метафор у ПД — театральну, спортивну та військову. Вивчення політичної метафорики ґрунтується на теорії когнітивної метафори, що також передбачає виокремлення фреймів, які охоплюють семантичний простір ПД. Також представлено лінгвоконцептологічний аспект — аналіз базових концептів ПД: ВЛАДА, ВИБОРИ, ДЕМОКРАТІЯ, СВОБОДА, ЄВРОПА тощо¹⁶, створено метафоричні моделі концептів, розроблено концептуальні опозиції та визначено основні концепти ПД. Категоризація ПД належить до актуальних проблем когнітивного підходу вивчення ПК.

Сугестивний підхід ґрунтується на домінантній функції мови — впливовій, тому персуазивність ПК стає пріоритетним завданням дослідників. Деякі питання мовленнєвого впливу в ПД було порушено в працях Т. Ю. Ковалевської, Н. В. Кутузи, у колективній монографії В. В. Різуна, Н. Ф. Непійводи та В. М. Корнеєва¹⁷. Сугестивний напрям розроблено фрагментарно, проте саме на ньому, на нашу думку, мають ґрунтуватися прикладні дослідження ПК. Впливовий потенціал ПД насамперед вивчається на матеріалі політичної реклами та публічних промов політиків. Зважаючи на те, що ПД реалізує всі засоби маніпу-

¹³ Петлюченко Н. В. Харизматика: мовна особистість і дискурс.— О., 2009.— 464 с.

¹⁴ Славова Л. Л. Мовна особистість лідера у дзеркалі політичної лінгвоперсонології: США — Україна.— Житомир, 2012.— С. 167.

¹⁵ Див.: Даццишин Х. П. Метафора в українському політичному дискурсі (за матеріалами сучасної періодики) : Автореф. дис. ... канд. філол. наук.— Л., 2005.— 20 с.; Філатенко І. О. Сучасна політична метафора в російськомовній газетній комунікації України: когнітивно-прагматичний опис : Автореф. дис. ... канд. філол. наук.— К., 2003.— 20 с.

¹⁶ Див.: Горіна О. В. Когнітивно-комунікативні характеристики американського електорального дискурсу республіканців : Автореф. дис. ... канд. філол. наук.— Х., 2008.— 20 с.; Чорновол-Ткаченко О. А. Вербалізація концепту ВЛАДА у сучасному британському газетному дискурсі : Автореф. дис. ... канд. філол. наук.— Х., 2009.— 20 с.

¹⁷ Ковалевська Т. Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування.— О., 2008.— 324 с.; Кутуза Н. В. Рекламний та PR-дискурс: аспекти впливу.— К., 2015.— 288 с.; Різун В. В. Лінгвістика впливу.— К., 2005.— 148 с.

ляції, зокрема мовного характеру, в центрі уваги науковців мають перебувати різні жанри ПД та форми його вияву — писемного й усного характеру.

Увага до процесуальної, а не до результативної фази мовленнєвої взаємодії в ПД зумовлює безпосередню участь лінгвістів у створенні політичних текстів і підготовці виступів політикам з формуванням вербальних іміджевих характеристик.

Першочерговим завданням прикладних лінгвістів вважаємо розроблення універсального алгоритму створення політичного іміджу та комплексу політичних текстів. Так, формування «комунікативного портрету» політика, що передбачає врахування специфіки його мовної особистості, має відбуватися за активної участі фахівця з мовленнєвих технологій — прикладного лінгвіста. На цьому етапі необхідно проаналізувати особливості мовленнєвої поведінки політика, визначити специфіку його соціальних і комунікативних ролей, виявити потенціал реалізації мовленнєвих стратегій і тактик. Результати аналізу спрямовують на розроблення іміджевих характеристик особистості, зокрема вербальних складників, та підготовку публічних промов. Політичний імідж має спиратися на один із соціальних міфів чи стереотипів, що уможливить актуалізацію впливу на підсвідомість реципієнтів. Безпосередня робота з політиками охоплює й вироблення комунікативних умінь і навичок: стратегія ведення діалогу, участь у полілогічній взаємодії, аргументації в суперечці, залучення риторичних і стилістичних прийомів тощо. Значною мірою метою роботи прикладного лінгвіста тут є консультування політиків та їхніх представників. Разом з тим лінгвісти є співавторами текстів публічних промов політиків.

Текстами, що становлять підґрунтя політичної кампанії, вважаємо слоган, біографію та програми, які мають бути узгоджені між собою і виражають концептуальні засади політичної пропозиції. Політична програма містить перелік положень-пропозицій, актуальних для виборчої кампанії політичного лідера чи політичної партії. Конкретна реалізація програми відбувається за трьома принципами: тезовим, контрастним або діалогічним. Тезовий передбачає подання інформації семантичними згорнутими блоками, що репрезентують основні політичні сфери та проблеми: соціальну сферу, культуру, армію, сільське господарство, охорону здоров'я тощо. Наприклад, програма В. Ющенка «Десять кроків назустріч людям»: «1. Створити 5 млн. нових робочих місць. 2. Забезпечити пріоритетне фінансування соціальних програм. 3. Збільшити бюджет — зменшенням податків. 4. Примусити владу працювати на людей, вести рішучу боротьбу з корупцією. 5. Створити безпечні умови для життя людей. 6. Захистити цінності сім'ї, повагу до батьків і права дітей. 7. Сприяти духовності, укріпленню моральних цінностей. 8. Сприяти розвитку українського села. 9. Підвищити боєздатність армії, повагу до людей у погонах. 10. Впроваджувати зовнішню політику в інтересах народу України». Якщо визначення пріоритетних сфер належить до завдань піарників, то конкретна реалізація у вигляді текстів — до завдань прикладних лінгвістів. Контрастний принцип реалізують через низку протиставлень: зробили / зробимо, старе / нове, обіцяли / виконали, вони / ми, що налаштовані на актуалізацію дихотомічної моделі сприйняття інформації у вигляді порівняння аксіологічного типу, напр.: «Якщо ви вважаєте, що Україна повинна рухатися вперед, а не назад, приєднуйтесь до нас. Разом ми змінимо Україну на краще» (Партія регіонів), «У них влада, у них — гроші? Але ж нас більше» (О. Тягнибок).

За таких умов програма певного політика чи партії порівнюється з іншими, невдалими або нереалізованими; в іншому разі — пропозиції представлені як

продовження конкретних справ. Діалогічний принцип відрізняється лише способом репрезентації програми: до ключових програмних положень штучно додають питання, що співвідносяться з тезами як тема і рема, напр.: «Чим особливий Український Народний Блок Костенка і Плюща?»; «Що означає гасло Блоку “Здобули волю — здобудемо долю!”?»; «Як Блок ставиться до депутатської недоторканості?»; «Як ви ставитеся до рейтингів, які регулярно видають соціологи?»; «Як подолати корупцію?»; «Як повернути “ощадбанківські” заощадження українців?»; «Що таке для звичайного громадянина “Національні інтереси”?» Діалогічний принцип розрахований на привернення уваги адресатів та створення ефекту мовленнєвої взаємодії між мовцем-політиком та адресатами-виборцями.

Біографічні тексти створюють у випадку виборної кампанії, у якій бере участь певний політик. Політична біографія повинна представляти політика як людину-легенду, непересічну особистість, здатну втілити в життя свої плани та обіцянки. Для біографії-легенди часто використовують міфологічне підґрунтя, ототожнюючи політика з казковим героєм, здатним подолати всі перешкоди на шляху до своєї мети. Біографії мають дві репрезентативні форми — біографія-конспект і біографія-розповідь. У біографії-конспекті переважає хронологія з фактичною інформацією, поданою в стислій формі. Наприклад, про О. Тягнибока: «1987–1989 рр. — строкова служба в армії, капітан запасу медслужби. 1989–1990 рр. — санітар Львівської обласної клінічної лікарні. 1990–1993 рр. — медбрат хірургічного, нейрохірургічного відділення Львівської міської клінічної лікарні швидкої медичної допомоги». У біографії-розповіді домінуючим типом викладу є нарратив, що тяжіє до художньо-публіцистичного стилю, напр.: «Анатолій Гриценко народився 25 жовтня 1957 року в селі Багачівка Звенигородського району Черкаської області. Три роки ми жили сім'єю разом із бабусяю. Потім батьки переїхали у шахтарське містечко Ватутіне, де знайшли роботу. Живуть там дотепер. (...) Шкільна наука давалася мені легко. Батьки ніколи не перевіряли моїх уроків: і часу в них не було за роботою, та й не сидів я над уроками більше 15 хвилин. Більше читав художні книжки, по кілька в день, починаючи з першого класу. Знаю точно, що мій формуляр у бібліотеці шахтарського клубу був найтовстішим і серед дорослих. Та й шкільний табель додому приносив із самими п'ятірками». Обидві форми біографії спрямовані на виокремлення позитивних рис особистості, наголошують на кар'єрних успіхах політика і мають переконати адресата в унікальності описаної особи.

Слоган є семантичним ядром політичної кампанії, він повинен у концентрованій формі передавати основну ідею програми та винятковість пропозиції політичної сили, бути підпорядкованим вимогам стислості, концептуальності, запам'ятовуваності та афористичності. Наприклад: «Нова економіка — нова країна, Нові лідери — нова країна» (Н. Королевська), «Розвиток краю — наша робота!» (партія «Відродження»), «Сила країни — в кожному з нас» (С. Тігішко), «Ми у своїй, Богом даній країні!» (ВО «Свобода»), «Україна — для людей» (Партія регіонів), «В єдності — сила» (Об'єднання «Самопоміч»), «Покращення життя вже сьогодні» (Партія регіонів), «А з нашого боку — Тягнибок» (ВО «Свобода»). Слоган створюється за законами природної мови і підпорядкований загальним правилам, його впливовий потенціал серед інших залежить і від мовного оформлення: внутрішнього ритму, рими, синтаксичного паралелізму тощо. З огляду на це прикладна лінгвістика розробляє рекомендації та вимоги до слоганів, що посилюють їхню дію на адресатів.

Під час створення текстів інших жанрів також необхідно враховувати вимоги щодо змісту і форми, сформульовані мовознавцями. Крім того, прикладні проблеми пов'язані і з експериментальними дослідженнями, як-от проведенням різних типів лінгвістичних експериментів, зокрема асоціативних, у яких стимулами слугують лексеми і концепти ПД та цілісні слогани¹⁸. Результати лінгвістичних експериментів уможливають урахування комплексу показників під час створення політичних текстів і формування політичного іміджу. Загалом пріоритетне завдання прикладної лінгвістики в аспекті дослідження ПК убачаємо в розробленні механізмів створення та в прогнозуванні сприйняття політичного іміджу та політичних текстів у межах українського ПД.

Отже, українська політична лінгвістика, перебуваючи на стадії формування як окрема галузь прикладного мовознавства, потребує розв'язання проблем теоретичного і власне прикладного характеру. Сюди належать теоретичні проблеми неусталеності термінології, визначення засадничих категорій і понять науки, створення типології ПД та розроблення системи жанрів політичних текстів; прикладні проблеми — створення впливових політичних текстів, проведення лінгвістичних експериментів з метою виявлення специфіки сприйняття ПД, прогнозування впливу ПК та формування вербальних характеристик політичного іміджу.

(Одеса)

N. V. KONDRATENKO

UKRAINIAN POLITICAL LINGUISTICS IN UKRAINE: FUNDAMENTAL AND APPLIED PROBLEMS

The article deals with the stages of formation and present state of political linguistics as a field of fundamental and applied linguistics in Ukraine. The basic period of political linguistics in general and in the humanities, led to its interdisciplinary nature. The necessity of the scientific study of political linguistics as a modern linguistic science industry in Ukraine. The author determined new approaches to the analysis of political discourse — cognitive linguistic, lingual pragmatic and suggestive linguistic. Within each approach generalized concept of leading Ukrainian scientists and research perspectives are presented. Applied linguistics political aspects are identified as a priority at the current stage of scientific development.

Key words: political linguistics, political discourse, political communication, political text, fundamental and applied linguistics.

¹⁸ Кутуза Н. В. Короткий асоціативний словник рекламних слоганів. — О., 2011. — 80 с.